

Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

INLEIDING

Het weerstandsvermogen is het vermogen om (onverwachte) financiële tegenvallers op te kunnen vangen, zonder dat de continuïteit of de dienstverlening van de organisatie direct in gevaar komt of financiële noodmaatregelen nodig zijn.

De omvang van het benodigde weerstandsvermogen wordt bepaald door de omvang van de beschikbare weerstandscapaciteit in relatie tot de risico's.

De beschikbare weerstandscapaciteit is het geheel aan vrij aanwendbare financiële middelen om mogelijke risico's met financiële gevolgen op te kunnen vangen.

In artikel 11 van de BBV zijn de minimaal aan deze paragraaf te stellen eisen opgenomen.

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit vier onderdelen:

- a. de reserves;
- b. de voorzieningen;
- c. de ruimte op de begroting/rekening;
- d. de onbenutte belastingcapaciteit.

ONTWIKKELINGEN

Bepaling weerstandscapaciteit

Zoals hier boven is verwoord, bestaat de weerstandscapaciteit uit vier onderdelen.

Bij het analyseren van de reserves en voorzieningen is uitgegaan van de berekende geraamde stand per 1 januari 2020.

a. Reserves.

Voor de bepaling van de weerstandscapaciteit zijn die reserves meegenomen die vrij aanwendbaar zijn.

De hieronder opgenomen Reserves en voorzieningen zijn gebaseerd op de Nota Reserves en voorzieningen 2017.

1. Algemene reserve vaste buffer.

De Algemene reserve vaste buffer is de basis voor het beschikbaar weerstandsvermogen. De bodem en het plafond zijn bepaald op € 4.500.000. De verwachte stand per 1 januari 2020 bedraagt daarom € 4.500.000.

2. Algemene reserve.

Voor deze reserve is geen plafond bepaald. De verwachte stand per 1 januari 2020 bedraagt afgerond € 1.321.000.

3. Reserve grondexploitatie

De reserve grondexploitatie laat het weerstandsvermogen zien van de grondexploitatie en dient als buffer voor het opvangen van risico's en nadelige saldi van de complexen.

De verwachte stand per 1 januari 2020 bedraagt afgerond € 304.000.

4. Stille reserves

De gemeente kent eigendommen die niet voor de openbare dienst zijn bestemd en waarvan de waarde niet in de financiële administratie is opgenomen. Die eigendommen kunnen worden gezien als stille reserves. Het betreffen diverse percelen los land vrij verkoopbaar, diverse percelen verpachte gronden, volkstuintencomplexen en groenstroken. De geschatte waarde bedraagt per 31 december 2018 ongeveer € 1.435.000.

b. Voorzieningen.

Voor de bepaling van de weerstandscapaciteit komen alleen die voorzieningen in aanmerking die vrij aanwendbaar zijn. Er zijn geen voorzieningen die in aanmerking komen voor opnemings in de beschikbare weerstandscapaciteit.

c. Ruimte op de begroting/rekening.

Op het moment van het opstellen van deze begroting is het verwachte resultaat 2019 afgerond € 225.000 nadelig. Dit verwachte resultaat is verrekend met de Algemene reserve per 1 januari 2020.

Het geprognosticeerde begrotingsresultaat 2020 bedraagt € 75.000 positief.

d. Onbenutte belastingcapaciteit.

Onder de onbenutte belastingcapaciteit wordt de ruimte verstaan om de belastingen en retributies te verhogen, of om andere belastingen in te voeren.

1. OZB

Voor de berekening van de weerstandscapaciteit wordt uitgegaan van het tarief van de artikel 12-norm. Dat is het tarief dat jaarlijks door de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties wordt bekendgemaakt. Dit tarief geldt als toelatingseis om voor een uitkering volgens artikel 12 van de Financiële Verhoudingswet in aanmerking te komen.

In de Meicirculaire 2019 van het Gemeentefonds is het tarief gesteld op 0,1853% (in 2018 was dit 0,1905%). Op het moment van schrijven zijn de WOZ-waarden van woningen ongeveer € 1.433.000.000 en voor niet-woningen ongeveer € 136.000.000. De verwachte stijging van de woningen is 6% en van niet-woningen 0%. Daarmee komt de verwachte waarde van woningen per 1 januari 2019 uit op ongeveer € 1.519.000.000 en van niet-woningen op ongeveer € 136.000.000. Op basis van het percentage voor toelating tot artikel 12 van 0,1853% kan hieruit een opbrengst worden verkregen van (de OZB waarden van de niet-woonruimten mag tweemaal worden meegenomen, éénmaal het deel gebruikers en éénmaal het deel eigenaren):

- 0,1853% x € 1.791.000.000	3.319.000
- geraamde opbrengst OZB begroting 2020	2.995.000
- berekende onbenutte belastingcapaciteit	<u>324.000</u>

De onbenutte belastingcapaciteit is niet exact aan te geven. Het staat de gemeenten vrij om tarieven te hanteren boven het normtarief voor toelating tot artikel 12 van de Financiële Verhoudingswet.

2. Rioolrecht en Afvalstoffenheffing.

De kosten van de reiniging en riolering worden voor 100% doorberekend aan de inwoners.

e. Recapitulatie.

De volgende weerstandscapaciteit is aanwezig:

Exploitatie:

- Begrotingsresultaat	75.000
- Onbenutte belastingcapaciteit OZB	324.000
- Onvoorzien (12.000 inwoners à € 1,35)	16.000
Totaal weerstandscapaciteit exploitatie	<u>415.000</u>

Vermogen:

- Algemene reserve vaste buffer	4.500.000
- Algemene reserve	1.321.000
- Reserve grondexploitatie	304.000
- Stille reserves	1.435.000
Totaal weerstandscapaciteit vermogen (incidenteel)	<u>7.560.000</u>

De incidentele weerstandscapaciteit voor de bouwgrondexploitatie is gelijk aan de reserve grondexploitatie van € 304.000. De overige incidentele weerstandscapaciteit in het vermogen bedraagt daarmee € 7.256.000.

Bij de berekening van de incidentele weerstandscapaciteit zijn de overige niet bekleemde bestemmingsreserves voor een verwacht totaalbedrag van € 1.745.000, per 1 januari 2020, buiten beschouwing gelaten. De raad kan indien noodzakelijk over deze reserves beschikken en de bestemming wijzigen.

Risico's

De risico's worden ingedeeld in de categorieën Algemeen, Concreet en Specifiek.

Voor algemene risico's worden in de regel geen reserves aangehouden en ook geen weerstandsvermogen opgebouwd. Voor concrete risico's zijn in principe bestemmingsreserves of voorzieningen gevormd.

a. Algemene risico's.

Het is wenselijk om voor de algemene risico's een deel van het weerstandsvermogen te reserveren. Uitgegaan kan worden van 5% van de omzet. Dit percentage is ten opzichte van 2019 gelijk gehouden.

Dit betekent dat een bedrag van afgerond € 1.302.000 (5% van € 26,030 miljoen) aangehouden kan worden als mogelijk risico. Een voorbeeld van een risico dat onder de algemene risico's valt is de mogelijke vertraging van bouwprojecten in Hattem als gevolg van de uitspraak van de Hoge Raad over de Programma Aanpak Stikstof (PAS). Als gevolg van de vertraging kan de gemeente (leges)inkomsten mislopen, waarvoor wel rekening is gehouden in de begroting.

b. Concrete risico's.

Bij concrete risico's is de omvang van de te verwachten verplichtingen redelijkerwijs in te schatten. Voor deze risico's zijn bestemmingsreserves en voorzieningen ingesteld.

c. Specifieke risico's.

De volgende specifieke risico's zijn zoveel mogelijk gekwantificeerd en kunnen zowel op korte als lange termijn voordoen:

Exploitatie

<i>Waarborg/achtervangpositie garantiegeldleningen met een publiek belang € 35 miljoen</i> De gemeente staat garant voor door derden verstrekte leningen aan derden. In het verleden is voor een totaalbedrag van € 214 miljoen aan dergelijke leningen verstrekt. De boekwaarde per 31 december 2018 van deze leningen bedroeg ongeveer € 86 miljoen. Daarvan staat de gemeente voor ongeveer € 40 miljoen garant. Deze garanties betreffen hoofdzakelijk aan woningbouwverenigingen (€ 26 miljoen). Een garantie van € 13 miljoen heeft betrekking op de geldleningen van de Ontwikkelingsmaatschappij Hattemberbroek en wordt hieronder met een percentage van 10% apart als risico meegenomen. Van de resterende circa € 27 miljoen aan gegarandeerde leningen kan 3% als risico worden opgenomen.	816.000
<i>Leningen aan sportverenigingen</i> 12 februari hebben wij u geïnformeerd over ons voorgenomen beleid over het verstrekken van leningen aan sportverenigingen. Ultimo 2018 staat voor € 689.765 aan leningen uit bij sportverenigingen in Hattem. De kans dat deze leningen niet worden terugbetaald achten wij zeer klein (10%). De Stichting Waarborgfonds Sport staat voor maximaal 50% garant	34.000

<p>op deze leningen voor een deel van de lening periode. Het maximaal financieel gevolg plaatsen wij daarmee op 5% van de totaal uitstaande middelen.</p>	
<p><i>Zwembad</i> De afgelopen jaren liep een juridische procedure tegen de aannemer van de bouw van het zwembad met betrekking tot ingediende facturen. In 2015 deed de raad van arbitrage uitspraak waarbij de gemeente Hattem de rentelasten aan de aannemer vergoed (voltooid) en de aannemer zou overgaan tot herstel van het tegelwerk. Er is op het moment van schrijven nog niet besloten over een vaststellingsovereenkomst tussen de gemeente en de aannemer. De geschetste ontwikkeling en het voornemen brengen ons ertoe om het risicobedrag te handhaven op € 250.000.</p>	250.000
<p><i>Risico's van de decentralisaties van het rijk naar gemeenten.</i> De rijksbijdragen zijn ongewis. Met de Meicirculaire 2019 hebben gemeenten incidenteel voor 2020 en 2021 extra middelen voor de Jeugdhulp ontvangen. In de begroting 2020 hebben wij, op advies van de Minister, voor de jaren 2021 en 2022 deze lijn doorgetrokken door voor beide jaren € 190.000 op te nemen. Het risico is aanwezig dat een volgend kabinet deze extra middelen niet zal geven aan gemeenten. De kans daarvan schatten wij voorzichtigheidshalve op 50%. Daarmee komt het maximaal financieel effect op $2 \times € 190.000 = € 380.000$ en 50% kans daarop $\rightarrow € 190.000$.</p> <p>De risico's rondom Participatie, AWBZ en Jeugdhulp zijn moeilijk in te schatten. Zie verder de paragraaf decentralisaties.</p>	190.000
<p><i>Bedrijvenpark Hattemerbroek</i> <u>Omschrijving</u> De gemeenten Hattem, Heerde en Oldebroek hebben een samenwerkingsovereenkomst voor het realiseren en exploiteren van een bedrijvenpark. Het bedrijvenpark richt zich vooral op het aantrekken van bedrijven in de logistieke sector. Om dat te realiseren is het bedrijvenpark aangewezen als 'bovenregionaal' bedrijventerrein. De (nieuwe) bestemmingsplannen voor beide plandelen (Oldebroek en Hattem) en voor een nieuw open afrittenstelsel als aansluiting van het bedrijvenpark op de A28 zijn in september 2018 vastgesteld.</p> <p><u>Grondexploitatie</u> Jaarlijks wordt de grondexploitatieberekening geactualiseerd. De drie gemeenten hebben voor het negatieve saldo van de grondexploitatieberekening een verliesvoorziening. Via deze voorziening staat elk van de drie gemeenten garant voor een derde deel van het negatieve saldo. De uitkomst (contante waarde) van de in maart 2019 vastgestelde berekening is € 160.000 negatief. Dat is een verbetering ten opzichte van de berekening van maart 2018 met € 843.000. De voorziening is daarom verlaagd van € 335.000 naar € 53.500 per gemeente.</p> <p><u>Garantstellingen</u> De gemeenten staan garant voor de leningen die door financiers aan het Bedrijvenpark H2O zijn verstrekt. De totale garantstelling is € 39 miljoen. Elk van de drie gemeenten staan garant voor een derde deel van dat bedrag. Wij hebben het risico van de garantstelling bepaald op 10% van het bedrag waarvoor we garant staan.</p> <p><u>Wijze van berekening en risicobedrag</u> Door elk van de drie gemeenten is voor een bedrag van € 13 miljoen aan garantstelling ten opzichte van financiers verleend. Het risicobedrag is 10% van deze € 13 miljoen, zijnde: € 1.300.000.</p>	1.300.000

<p><i>Bouwgrondexploitatie Assenrade</i></p> <p>Met de exploitatie van grond zijn risico's gemoeid. Te denken valt hierbij aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de mate en de snelheid waarin uitgeefbare kavels kunnen worden verkocht. Dit is sterk afhankelijk van externe factoren (rentestand, economische ontwikkelingen, woning-contingenten) en heeft grote invloed op het eindresultaat van de exploitaties. • risico op bodemverontreiniging. • kostenstijgingen etc. • Omdat wij in de laatste fase van deze bouwgrondexploitatie zijn, achten wij de risico's nihil op basis van de nog te verwachten inkomsten en uitgaven uiteengezet in de Grex 2019. 	-/-
<p><i>'t Veen</i></p> <p>Investeringen gedaan tot en met 2018 zijn opgenomen als kosten te verhalen via anterieure overeenkomsten. Deze kosten dienen volgende de Commissie BBV binnen vijf jaar verhaald te worden. De gemaakte kosten tellen in het eerste jaar mee voor 20% in het risico/financieel gevolg. Na twee jaar betreft dit 40% t/m het vijfde jaar 100%. De gemaakte kosten zijn: 2018 → € 149.000 (40%) 2019 → € 314.000 (20%) - geraamd</p> <p>Naast de gerealiseerde investeringen is ook het uitgangspunt dat de hoogspanningskabels van Tennet deels onder de grond komen. De verwachting is dat een deel van die kosten ook voor rekening van de gemeente komen. Het is nog te prematuur of dit zal gebeuren en om hiervoor een bedrag op te nemen.</p>	122.000
<p><i>Omgevingswet</i></p> <p>Met de Omgevingswet wil de overheid de regels voor ruimtelijke ontwikkeling vereenvoudigen en samenvoegen. Naar verwachting treedt de Omgevingswet in 2021 in werking, waarop ook wij inzetten. In de Kadernota staat dat we vanwege het financiële perspectief alleen kosten opnemen in de begroting die we op dit moment reëel kunnen inschatten. Een risico van deze aanpak is dat we werkzaamheden moeten uitvoeren en er geen beschikbaar budget is. De kans op dit maximaal nadelig financieel gevolg van € 1.021.000 schatten wij op 50%.</p> <p>Investeringen voor de implementatie van de Omgevingswet zijn in deze begroting meegenomen voor een bedrag van € 859.000 voor de jaren 2020 t/m 2023. Vanuit de VNG is een financieel model ontwikkeld waarmee een inschatting gemaakt kan worden van de verwachte implementatiekosten van de Omgevingswet. Dit zogenaamde 'financieel dialoogmodel' is ook door onze gemeente ingevuld, waarmee de verwachte uitgaven volgens dat model uitkomt op € 1.880.000 voor de jaren 2020 t/m 2023. Het verschil van € 1.021.000 wordt niet opgenomen in de begroting, omdat de uitgaven een inschatting betreft. Daarmee wordt dit bedrag als risico opgenomen. In programma 2.a. staat beschreven hoe we de Omgevingswet invoeren en wordt ingegaan op de doelen en de concrete resultaten.</p>	511.000

Bepaling weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen weerstandscapaciteit en alle risico's waarvoor geen maatregelen getroffen zijn.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit is als volgt berekend:

• Incidentele weerstandscapaciteit	7.560.000
• Structurele weerstandscapaciteit	340.000
• Begrotingsresultaat 2020	<u>75.000</u>
	7.975.000

Risico's

De risico's kunnen worden onderverdeeld in 3 onderdelen:

• Incidentele risico's exploitatie:		
○ algemene risico's	1.302.000	
○ specifieke risico's	<u>3.101.000</u>	
		4.403.000
• Incidentele risico's bouwgrondexploitatie		<u>122.000</u>
		4.525.000

Weerstandsvermogen

Omschrijving	Weerstandscapaciteit	Risico's	Totaal
<u>Exploitatie</u>			
• incidenteel	7.331.000	4.403.000	2.928.000
• structureel	340.000	-,-	340.000
<u>Bouwgrondexploitatie</u>			
• incidenteel	304.000	122.000	182.000
<u>Generaal totaal</u>	<u>7.975.000</u>	<u>4.525.000</u>	<u>3.450.000</u>

Begin 2020 resteert er een verwacht weerstandsvermogen van € 3.450.000 om de niet gekwantificeerde risico's op te vangen.

Conclusie

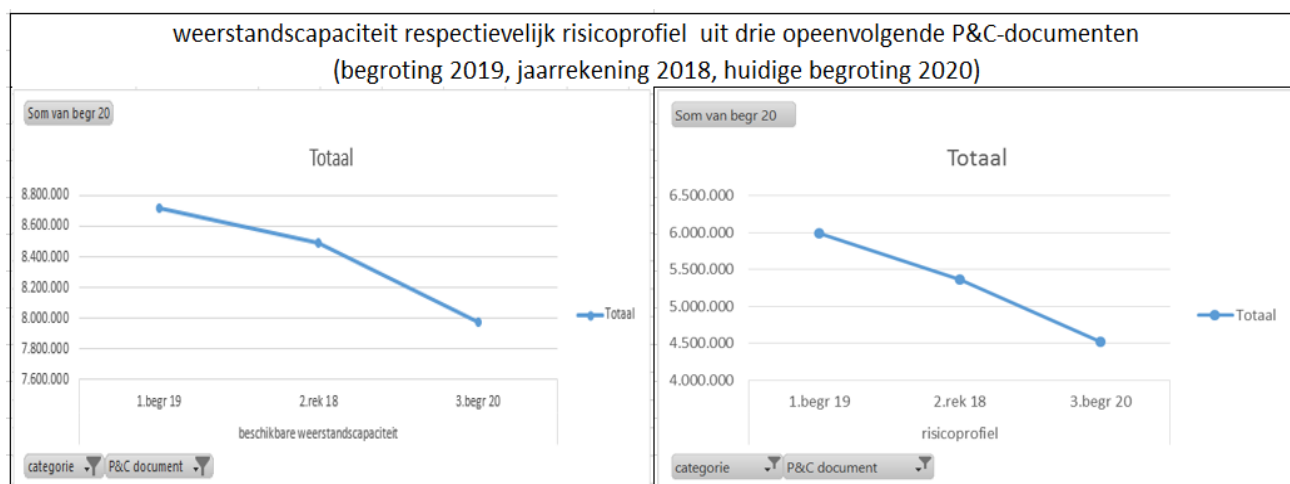
Om financiële tegenvallers op te kunnen vangen zodra risico's ontstaan heeft de gemeente een buffer nodig. Het weerstandsvermogen - de relatie tussen weerstandscapaciteit en risico's - bepaalt in hoeverre de gemeente in staat is de financiële gevolgen van opgetreden risico's op te vangen. Met de weerstandsratio wordt het weerstandsvermogen van de gemeente uitgedrukt in een verhoudingsgetal.

Gebruikelijk wordt de ratio als volgt weergegeven:

$$\text{Weerstandratio} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Risico's (risicoprofiel)}} = \frac{\text{€ 7.975.000}}{\text{€ 4.525.000}} = 1,76$$

Het weerstandsvermogen is ruim voldoende (> 1,4) om de gevolgen van de risico's op te kunnen vangen. Ter vergelijking: De ratio van de in november 2018 vastgestelde begroting van 2019 was 1,47. In de jaarrekening van 2018 was deze ratio 1,58.

Onderstaand is te zien dat deze drie uitkomsten fluctueren wat te verklaren is uit het verloop van de weerstandscapaciteit respectievelijk de risico's in deze P&C-documenten. De stijgende weerstandsatio wordt veroorzaakt doordat het risicoprofiel sterker daalt dan de beschikbare weerstandscapaciteit.

Om het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen gebruiken we een waarderingstabel die in samenwerking tussen het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR) en de Universiteit Twente is opgesteld. Ons weerstandsvermogen valt in de waarderingsklasse B en is daarmee 'ruim voldoende' om de gevolgen van de risico's op te kunnen vangen.

Waardering	Ratio weerstandsvermogen	betekenis
A	> 2,0	Uitstekend
B	> 1,4 – 2,0	Ruim voldoende
C	> 1,0 – 1,4	Voldoende
D	> 0,8 – 1,0	Matig
E	> 0,6 – 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

- **Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV)**

In 2015 is naar aanleiding van het rapport van de commissie Depla een wijziging van het BBV doorgevoerd. Deze wijziging heeft betrekking op het verplicht opnemen in de gemeentebegroting van een set financiële kengetallen. De kengetallen geven zicht op de financiële positie van de gemeente en bieden de mogelijkheid om gemeenten onderling te vergelijken. De kengetallen dragen daarmee bij aan de controlerende en de kader stellende taak van de raad. De vijf kengetallen zijn:

1. Netto schuldquote
2. Solvabiliteitsratio
3. Grondexploitatie
4. Structurele exploitatieruimte
5. Belastingcapaciteit

Sturen met financiële kengetallen

Financiële situatie gemeente / provincie

Bron: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Begroting 2020		Verloop van de kengetallen						
Vaststelling kengetallen (in procenten)		2017 (rekening)	2018 (rekening)	2019	2020	2021	2022	2023
1	Netto schuldquote	85	84	100	114	123	172	169
	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen en kapitaal	53	52	66	82	92	141	140
2	Solvabiliteitsratio	26	24	21	18	18	14	14
	Solvabiliteitsratio gecorrigeerd excl. doorleningen	33	31	26	22	21	16	16
3	Structurele exploitatieruimte	-1,82	-6,24	-3,80	2,07	1,44	0,76	0,34
4	Grondexploitatie	5,09	0,45	-2,31	-1,04	-1,03	0,00	0,00
5	Belastingcapaciteit	100	103	108	116	118	119	121

Netto schuldquote

- De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de medeoverheid ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken.

Omdat bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen, zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en ook wat dat betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen.

Begroting 2020 (x € 1.000)		(A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%													
Netto schuldquote		2017 (rekening)		2018 (rekening)		2019		2020		2021		2022		2023	
A	Totaal vaste schulden	23.683		20.746		24.807		27.365		30.220		42.871		43.119	
B	Totaal netto vlottende schulden	3.068		6.107		2.607		4.849		4.869		4.851		4.904	
C	Totaal overlopende passiva	2.821		2.643		2.643		2.643		2.643		2.643		2.643	
D	Totaal financiële vaste activa/gecorrigeerd	0	9.159	0	9.052	0	8.423	0	8.290	0	8.128	0	8.013	0	7.896
E	Totaal uitzettingen	2.599		3.283		3.283		3.283		3.283		3.283		3.283	
F	Totaal liquide middelen	22		1.131		886		1.002		967		997		943	
G	Totaal overlopende activa	2.895		999		999		999		999		999		999	
H	Totaal saldo van baten en lasten	28.335		28.727		24.810		26.030		26.448		26.293		26.907	
	Kengetal (%)	85	53	84	52	100	66	114	82	123	92	172	141	169	140

Solvabiliteitsratio

2. De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de medeoverheid in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen.

Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten.

De gemeente heeft een noemenswaardig deel van haar vermogen doorgeleend aan derden. In onderstaande tabel geven wij ook inzicht in het kengetal exclusief deze doorleningen.

Begroting 2020 (x € 1.000)		(A/B x 100%)						
Kengetal solvabiliteitsratio:		2017 (rekening)	2018 (rekening)	2019	2020	2021	2022	2023
A	Eigen vermogen	11.177	10.168	8.357	8.121	8.523	8.623	8.604
B	Balanstotaal	42.655	41.670	40.344	44.812	47.994	60.672	60.815
	Kengetal	26%	24%	21%	18%	18%	14%	14%
	Doorleningen	8.668	8.608	8.027	7.941	7.827	7.712	7.596
	Balanstotaal excl. doorleningen	33.988	33.062	32.317	36.871	40.167	52.960	53.219
	Kengetal excl. doorleningen	33%	31%	26%	22%	21%	16%	16%

Structurele exploitatieruimte

3. Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten.

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten uit te drukken in een percentage.

In het BBV wordt een overzicht gevraagd van de geraamde incidentele baten en lasten per programma, waarbij per programma tenminste de belangrijkste posten afzonderlijk worden gespecificeerd en de overige posten als een totaal bedrag kunnen worden opgenomen. In het BBV wordt ook een overzicht gevraagd van de beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves. Deze gegevens moeten ook worden verstrekt voor de meerjarenraming.

Op basis van deze gegevens kan het saldo van de structurele baten en structurele lasten worden berekend. Daarbij wordt het saldo opgeteld van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves.

Begroting 2020 (x € 1.000)		((B-A) + (D-C))/(E) x 100%						
Kengetal structurele exploitatieruimte:		2017 (rekening)	2018 (rekening)	2019	2020	2021	2022	2023
A	Structurele lasten	27.570	28.754	24.457	24.964	25.954	26.192	26.927
B	Structurele baten	27.102	26.991	23.457	25.266	26.251	26.293	26.907
C	Structurele toevoegingen aan de reserves	100	100	108	109	110	111	100
D	Structurele onttrekkingen aan de reserves	51	71	164	345	194	211	212
E	Saldo baten	28.335	28.727	24.810	26.030	26.448	26.293	26.907
	Kengetal	-1,82%	-6,24%	-3,80%	2,07%	1,44%	0,76%	0,34%

Grondexploitatie

4. Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting en uitgedrukt in een percentage. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop.

Begroting 2020 (x € 1.000)		(A+B)/C x 100%						
Kengetal grondexploitatie		2017 (rekening)	2018 (rekening)	2019	2020	2021	2022	2023
A	Niet in exploitatie genomen gronden	0	0	0	0	0	0	0
B	Bouwgronden in exploitatie	1.441	129	-574	-272	-272	0	0
C	Saldo baten	28.335	28.727	24.810	26.030	26.448	26.293	26.907
	Kengetal	5,09%	0,45%	-2,31%	-1,04%	-1,03%	0,00%	0,00%

Belastingcapaciteit

5. De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde.
De uitkomst van de berekening van dit kengetal is voor het jaarverslag hetzelfde als bij de begroting. Het kengetal hoeft dus voor het opnemen in het jaarverslag niet opnieuw te worden berekend. Het toch opnieuw opnemen houdt verband met het feit dat de kengetallen gezamenlijk en in samenhang bezien inzicht geven in de financiële positie van een gemeente.

Begroting 2020 (x € 1,--)		(E/F) x 100%						
Kengetal belastingcapaciteit:		2017 (rekening)	2018 (rekening)	2019	2020	2021	2022	2023
A	OZB-lasten gezin	395	403	434	449	456	463	470
B	Rioolheffing gezin	155	158	172	178	184	190	197
C	Afvalstoffenheffing gezin	172	181	196	231	231	231	231
D	Heffingskorting	0	0	0	0	0	0	0
E	Totale woonlasten gezin (A+B+C-D)	722	742	802	858	871	884	898
F	Woonlasten landelijk gemiddelde voorafgaand jaar	723	723	740	740	740	740	740
	Kengetal	100%	103%	108%	116%	118%	119%	121%